

**OPINIA SEPARATĂ DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI
SERGHEI ȚURCAN,**

expusă în temeiul articolului 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317 din 13 decembrie 1994 și articolului 67 din Codul jurisdicției constituționale nr. 502 din 16 iunie 1995

Prin Avizul nr. 1 din 22 septembrie 2020, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra inițiativei Guvernului de revizuire a Constituției Republicii Moldova (sesizarea nr. 105c/2020).

În Aviz, Curtea a observat că, la data înregistrării sesizării (1 iulie 2020), Hotărârea Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020, prin care a fost adoptat proiectul de lege pentru modificarea Constituției, nu a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, așa cum o impune articolul 102 alin. (4) din Constituție. Potrivit acestei prevederi constituționale, hotărârile adoptate de Guvern se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, iar nepublicarea atrage inexistența hotărârii.

Pe 11 septembrie 2020, la peste două luni de la înregistrarea sesizării, după o adresare a Curții Constituționale din 10 septembrie 2020, Guvernul a publicat Hotărârea nr. 33 din 22 ianuarie 2020 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 234, fără să fi publicat și textul proiectului de lege pentru modificarea Constituției.

Mai mult, în procesul avizării proiectului de lege constituțională, Curtea a observat că după aprobarea Hotărârii nr. 33 din 22 ianuarie 2020, ministrul justiției a solicitat pe 6 februarie și pe 5 iunie 2020 opinia Comisiei de la Veneția asupra acestui proiect. Având în vedere că în Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General al Drepturilor Omului și Preeminenței Dreptului (DGI) al Consiliului Europei nr. 983/2020 din 19 iunie 2020, CDL-AD(2020)007, se menționează despre „proiectul revizuit al legii de modificare” (titlul Opiniei și § 1) și că „potrivit autorităților, proiectul legii de modificare a Constituției supus examinării a fost revizuit în vederea abordării recomandărilor anterioare din opinia comună din martie” (§ 16), Curtea a comparat proiectul de lege constituțională aprobat de Guvern în ședința din 22 ianuarie 2020 cu proiectul de lege prezentat spre avizare Curții Constituționale pe data de 1 iulie 2020. Curtea a reținut că în proiectul aprobat pe data de 22 ianuarie 2020 au fost operate modificări de conținut la articolul 121 alin. (1¹), că articolul 122 a fost completat cu două alineate, iar articolul II cu patru alineate. Astfel, Curtea a constatat că i s-a solicitat avizul asupra unui proiect de lege constituțională care conține prevederi introduse după data de 22 ianuarie 2020 și care nu au fost aprobate de Guvern prin hotărâre.

În aceste circumstanțe, Curtea a reținut că, la inițierea revizurii Constituției, Guvernul nu a respectat prevederile articolelor 102 alin. (4) și 141 alin. (1) lit. c) din Constituție (a se vedea §§ 19-22 din Aviz).

Consider că aceste constatări ale Curții au fost suficiente pentru a declara inadmisibilă sesizarea Guvernului din următoarele motive:

1. Titularii dreptului de inițiativă a revizuirii Constituției, prevăzuți în articolul 141 alin. (1) din Constituție, își pot valorifica această prerogativă prin înaintarea unui proiect de lege constituțională. În cazul Guvernului, un asemenea proiect trebuie să fie aprobat în ședința Guvernului printr-o hotărâre. În conformitate cu prevederile articolului 14 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 cu privire la actele normative, hotărârea Guvernului este un act care se adoptă de către Guvern pentru aprobarea proiectelor de lege inițiate de către Guvern. Hotărârile se adoptă în cadrul ședinței Guvernului cu votul majorității membrilor Guvernului (articolul 37 alin. (2) din Legea nr. 136 din 7 iulie 2017 cu privire la Guvern). În această cauză, inițiativa de revizuire a Constituției a fost înaintată spre avizare Curții Constituționale de către Guvern, fiind adoptată în acest sens Hotărârea nr. 33 din 22 ianuarie 2020.

Articolul 102 alin. (4) din Constituție stabilește expres obligativitatea publicării hotărârilor adoptate de Guvern în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Încălcarea acestei obligații atrage inexistența hotărârii. În prezenta cauză, Curtea a constatat că la data înregistrării sesizării (1 iulie 2020) Hotărârea Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020 nu era publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, așa cum o impune norma constituțională (a se vedea § 19 din Aviz). Prin urmare, din perspectiva Constituției, sesizarea nr. 105c/2020 depusă la 1 iulie 2020 are la bază o hotărâre inexistentă a Guvernului. Publicarea ulterioară (la 11 septembrie 2020) a Hotărârii Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020, adică a doua zi după adresarea Curții Constituționale prin care s-a solicitat informația despre publicarea hotărârii în discuție, nu înlătură acest viciu de neconstituționalitate din perspectiva respectării procedurii constituționale de inițiere a revizuirii Constituției.

2. Curtea Constituțională trebuie să se asigure că proiectul de lege constituțională supus avizării întrunește condițiile necesare pentru exercitarea inițiativei de revizuire. Curtea a constatat că există o diferență de conținut între varianta proiectului de lege pentru modificarea Constituției aprobată în ședința Guvernului din 22 ianuarie 2020 și varianta prezentată spre avizare Curții Constituționale prin scrisoarea nr. 31-06-5577 din 1 iulie 2020. Diferența constă în modificările de conținut operate în articolul 121 alin. (1¹), în completarea articolului 122 cu două alineate și, respectiv, a articolului II cu patru alineate. Curtea a conchis că proiectul de lege constituțională asupra căruia i s-a solicitat avizul conține prevederi introduse ulterior datei de 22 ianuarie 2020 și care nu au fost aprobate de Guvern prin hotărâre (a se vedea § 21 din Aviz).

Având în vedere faptul că proiectul de lege de modificare a Constituției a fost aprobat de Guvern prin adoptarea unei hotărâri, operarea modificărilor în acest proiect de lege trebuia să parcurgă aceeași procedură. Oricare modificare a textului inițial al proiectului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020 trebuia aprobată, de asemenea, prin hotărârea Guvernului. Sub aspect constituțional, modificările operate în proiectul de lege constituțională aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020 sunt inexistente și nu puteau fi avizate de Curtea

Constituțională. Faptul că proiectul de lege constituțională modificat i-a fost prezentat Curții printr-o scrisoare semnată de Prim-ministru nu înlătură acest viciu de neconstituționalitate. Guvernul este un organ colegial și aceste modificări trebuiau aprobate în mod obligatoriu în cadrul ședinței Guvernului prin hotărâre, cu votul majorității membrilor Guvernului. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că caracterul colegial al Guvernului constă în coparticiparea tuturor membrilor săi la procesul de luare a deciziilor, care se adoptă cu majoritatea voturilor (HCC nr. 2 din 28 ianuarie 2014, § 68; HCC nr. 6 din 13 februarie 2014, § 71; HCC nr. 7 din 13 februarie 2014, § 76; HCC nr. 8 din 14 februarie 2014, § 67; DCC nr. 2 din 21 octombrie 2010).

Astfel, nu putem afirma că această inițiativă de revizuire a Constituției prezentată de Guvern corespunde prevederilor articolului 141 alin. (1) lit. c) din Constituție.

Consider că analiza constituționalității proiectului de lege de modificare și completare a Constituției, sub aspectul respectării limitelor temporale și materiale de revizuire a Legii Supreme, putea fi făcută doar în cazul în care proiectul de lege constituțională prezentat Curții Constituționale era aprobat de Guvern și publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, în conformitate cu prevederile imperative ale articolelor 102 alin. (4) și 141 alin. (1) lit. c) din Constituție.

Având în vedere că nici Hotărârea Guvernului nr. 33 din 22 ianuarie 2020 (la data depunerii sesizării), nici proiectul de lege constituțională (până în prezent) nu au fost publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, precum și că Guvernul a expediat spre avizare un proiect de lege care conține prevederi care nu au fost aprobate prin hotărârea sa, consider că avizarea de către Curtea Constituțională a proiectului de lege pentru modificarea Constituției nu era posibilă.

Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, consider că sesizarea Guvernului privind avizarea proiectului de lege de modificare a Constituției trebuia declarată inadmisibilă și nu putea fi acceptată pentru examinare.

Judecător al Curții Constituționale

Serghei ȚURCAN

22 septembrie 2020